

Sygn. akt I CK 631/04

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 23 marca 2005 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Stanisław Dąbrowski (przewodniczący)

SSN Hubert Wrzeszcz (sprawozdawca)

SSA Dariusz Zawistowski

w sprawie z powództwa B. W. prowadzącej Przedsiębiorstwo Handlowo-Usługowe "P.(...)"

przeciwko "Po(...)" S.A. w W.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 23 marca 2005 r., kasacji powódki od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 23 marca 2004 r., sygn. akt I ACa (...),

uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego.

Uzasadnienie

Powódka domagała się – po ostatecznym sprecyzowaniu powództwa – zasądzenia 35 133 zł z tytułu rozliczenia transakcji opłaconych kartą płatniczą wraz z ustawowymi odsetkami od 6 lipca 2000 r.

Pozwany uznał powództwo do kwoty 127,68 zł i wniósł o oddalenie powództwa w pozostałym zakresie.

Sąd Okręgowy wyrokiem z dnia 29 kwietnia 2003 r. zasądził od pozwanego na rzecz powódki 127,68 zł z ustawowymi odsetkami od 6 lipca 2000 r., oddalił powództwo w pozostałym zakresie i orzekł o kosztach procesu.

Sąd ustalił, że dnia 28 kwietnia 2000 r. strony zawarły umowę „w sprawie współpracy w zakresie obsługi i rozliczania transakcji opłacanych kartami płatniczymi”. Zgodnie z § 1 ust. 1 umowy powódka zobowiązała się w ramach prowadzonej działalności przyjmować, z uwzględnieniem zasad zawartych w załącznikach nr 1 i 4, zapłatę kartami płatniczymi typu m.in. V(...) i M(...).

Do realizacji – zgodnie z § 1 ust. 1 załącznika nr 1 – mogły być przyjmowane jedynie karty podpisane przez okaziciela, a wzór podpisu na karcie musiał być zgodny z podpisem złożonym na rachunku obciążeniowym. W wypadku jakichkolwiek wątpliwości należało sprawdzić dowód tożsamości okaziciela karty. Na powódce spoczywał też obowiązek bezwzględnego przestrzegania poleceń Centrum Autoryzacji „Po(...)” (§ 1 ust. 8 załącznika nr 1).

„Po(...)” – w myśl § 2 załącznika nr 1 – nie ponosi odpowiedzialności za szkody lub straty kontrahenta (powódki), powstałe wskutek niestosowania się do zasad określonych w załączniku, jeżeli wystawca karty płatniczej z powodu naruszenia tych zasad odmówi zapłaty w całości lub w części. Podstawę „zapłaty przekazywanej przez Po(...)” stanowiły transakcje przeprowadzone zgodnie z zasadami określonymi w załączniku nr 1 (§ 9 ust. 5 i 6 umowy). „Po(...)” miał prawo wypowiedzenia umowy bez zachowania terminu wypowiedzenia w wypadku naruszenia przez kontrahenta warunków umowy (§ 15 ust. 4 umowy).

W restauracji powódki został zainstalowany terminal POS. Z instrukcji jego obsługi wynika m.in., że dokonujący autoryzacji karty miał obowiązek bezwzględnie przestrzegać poleceń „Po(...)”.

W dnia 1 i 2 lipca 2000 r. w restauracji powódki była wcześniej zapowiedziana grupa gości, licząca około 30 osób. Rachunki opłacały dwie osoby z tej grupy kartami płatniczymi. Wspomnianą grupę gości obsługiwała powódka, jej mąż i brat męża. Powódka przeszła szkolenie podstawowe w zakresie realizacji transakcji opłacanych kartą płatniczą.

Dnia 4 lipca 2000 r. „Po(...)” powiadomił powódkę, że w dniu 1 i 2 lipca 2000 r. dokonano w jej restauracji serii transakcji opłaconych kartami płatniczymi, które – banki będące wystawcami kart – zakwestionowały jako dokonane przez osoby nieuprawnione do posiadania tych kart płatniczych. Lista zakwestionowanych transakcji zawiera 39

transakcji i 12 kart płatniczych, w tym 10 sfalszowanych. Wynika z niej też, że terminal – na 37 operacji dokonywanych przy użyciu sfalszowanych kart – w trzech wypadkach wyświetlił polecenie: zadzwoń do „Po(...)”, w dwóch – zatrzymaj kartę, a w ośmiu wypadkach wyświetlił informację o odmowie realizacji transakcji. Sporne rozliczenie dotyczy transakcji opłaconych czterema sfalszowanymi kartami płatniczymi.

Postępowanie karne w sprawie sfalszowania kart płatniczych i puszczenia ich w obieg oraz wyłudzenia na ich podstawie kwoty 39 078 zł i usiłowania wyłudzenia kwoty 71 389 zł zostało umorzone z powodu niewykrycia sprawcy przestępstwa.

Sąd Okręgowy uznał, że powódka, realizując transakcje opłacane kartami płatniczymi naruszyła postanowienia zawartej przez strony umowy. Nie zastosowała się bowiem do poleceń Centrum Autoryzacji „Po(...)”, które zobowiązała się bezwzględnie przestrzegać. Gdyby nie dopuściła się tych zaniedbań doszłoby – zdaniem Sądu – do ujawnienia, że zakwestionowane karty płatnicze były sfalszowane. Tymi kartami posługiwały się tylko dwie osoby i już przy pierwszych dwóch transakcjach opłacanych tą samą kartą Centrum Autoryzacji przekazało polecenie, aby realizujący transakcję zadzwonił do „Po(...)”.

Okoliczność, że zakwestionowane transakcje uzyskały autoryzację nie przesądza o zasadności roszczenia powódki. Autoryzacja nie stanowi bowiem bezwarunkowej akceptacji transakcji. Autoryzacja obejmuje sprawdzenie danych karty płatniczej, ustalenie, czy nie zgłoszono zaginięcia lub kradzieży karty, czy są środki na rachunku lub wolny limit kredytowy. Udzielający autoryzacji, nie będąc w posiadaniu karty, nie ma możliwości dokonania jej identyfikacji zgodnie z wymaganiami określonymi w załączniku nr 1 do umowy.

Reasumując, Sąd uznał, że pozwany nie ponosi odpowiedzialności za szkodę poniesioną przez powódkę, ponieważ jest ona skutkiem naruszenia przez poszkodowaną zasad przeprowadzania transakcji opłacanych kartą płatniczą.

Sąd Apelacyjny zaskarżonym wyrokiem oddalił apelację powódki, podzielając ustalenia faktyczne i ocenę prawną Sądu pierwszej instancji. Sąd odwoławczy podkreślił, że naruszenie przez powódkę warunków umowy polegało także na dopuszczeniu do obsługi klientów płacących kartami płatniczymi osób nie przeszkolonych w tym zakresie i ma ten skutek, że zwalnia pozwanego od odpowiedzialności za takie transakcje (§ 6 umowy).

W kasacji, opartej na obu podstawach z art. 393¹ k.p.c., pełnomocnik powódki zarzucił naruszenie art. 471 k.c. i art. 472 w zw. z art. 355 k.c. przez ich niewłaściwe

zastosowanie i art. 385 k.c. przez jego niezastosowanie oraz obrazę art. 382 i art. 233 § 1 k.p.c. Powołując się na te postawy kasacyjne wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Nie można odmówić racji podniesionemu w kasacji zarzutowi, że budzi wątpliwości kwestia niedopełnienia należytej staranności przez powódkę (kontrahenta). Dokonane w sprawie ustalenia nie pozwalają bowiem na stanowczą ocenę, że kontrahent (akceptant) nie dopełnił umownych obowiązków w stopniu uzasadniającym odmowę zapłaty przez pozwanego na jego rzecz kwoty odpowiadającej wartości transakcji opłaconych kartą płatniczą.

Sporne rozliczenie dotyczy transakcji opłaconych czterema kartami płatniczymi [nr (...)]. Wymienione karty można podzielić – przyjmując jako kryterium podziału wydanie przez „Po(...)” określonego polecenia akceptantowi w trakcie opłacania transakcji kartą – na dwie grupy. Do pierwszej z nich należą: karta nr (...)0 używana pięć razy (dopiero w wypadku dwóch ostatnich transakcji akceptant otrzymał polecenie: „odmowa”) i karta nr (...)3 również używana pięć razy (w tym wypadku przedostatnią transakcję poprzedziło jedno polecenie: „zadzwoń Po(...)"). Drugą grupę stanowią: karta nr (...)7 używana piętnaście razy i karta nr (...)5 używana dwa razy; akceptant przyjmujący zapłatę tymi kartami nie otrzymał żadnych poleceń z „Po(...)”.

Nie ulega wątpliwości, że sytuacje, w jakich zostały użyte zakwestionowane karty – z punktu widzenia niedopełnienia przez kontrahenta obowiązku stosowania się do poleceń „Po(...)” – istotnie różniły się. Tymczasem w sprawie brak ustaleń, jak w takim wypadku w świetle łączącej strony umowy kształtuje się uprawnienie pozwanego do odmowy zapłaty kwoty odpowiadającej wartości transakcji opłaconych kartą. Czy „Po(...)” może skutecznie powołać się na to uprawnienie, gdy niezastosowanie się kontrahenta do jego poleceń dotyczy innych kart płatniczych niż stanowiące podstawę spornego rozliczenia. Jak oceniać sytuacje, gdy Centrum Rozliczeniowe dopiero przy kolejnym użyciu karty przekazywało określone polecenie [karta nr (...)0] bądź terminal, mimo przekazania akceptantowi określonego polecenia, wystawił rachunek przy następnym użyciu karty [karta nr (...)3]. Z dokonanych w sprawie ustaleń nie wynika też, co oznaczały polecenia pozwanego, na które kontrahent, przyjmując zapłatę zakwestionowanymi kartami płatniczymi, nie zareagował. Bez wyjaśnienia tej kwestii nie można należycie ocenić, jakie ma znacznie wspomniane zaniechanie kontrahenta z

punktu widzenia postanowień umowy dotyczących wymagań stawianych kontrahentowi w zakresie zachowania procedury bezpieczeństwa transakcji opłacanej kartą płatniczą.

Budzi też wątpliwości stanowisko Sądu Apelacyjnego, który – w przeciwieństwie do Sądu Okręgowego – podstawy do przypisania powódce nienależytego wykonania umowy dopatrywał się także w naruszeniu § 6 umowy. Przytoczony paragraf stanowi, że „Po(…)” nie ponosi odpowiedzialności za transakcje przeprowadzone przez osoby nie przeszkolone w zakresie obsługi klientów płacących kartami płatniczymi. Sąd uznał, że mąż powódki nie przeszedł takiego przeszkolenia, ponieważ brak dowodu na tę okoliczność w postaci stosownego zaświadczeni. Uszło jednak uwagi Sądu, że D. W., przesłuchany w sprawie w charakterze świadka, zeznał, iż przeszedł dwukrotnie przeszkolenia w zakresie obsługi transakcji opłacanych kartą płatniczą. Dowód ten nie został zdyskwalifikowany. Również przytoczone zeznania powódki, złożone w postępowaniu karnym, nie dają podstaw do ustalenia, że D. W. i R. W. nie zostali przeszkoleni w zakresie obsługi klientów płacących kartami. Wynika z nich bowiem jedynie to, że w dniu 1 i 2 lipca 2000 r. obaj mężczyźni wspólnie z powódka obsługiwali klientów płacących kartą płatniczą.

Dla rozstrzygnięcia sprawy może mieć też znaczenie pominięty przez Sąd Apelacyjny, zawarty w uzasadnieniu apelacji, zarzut naruszenia art. 385 § 2 k.c. Apelująca zarzuciła, że Sąd pierwszej instancji, przypisując jej niedopełnienia obowiązku należytej staranności, pominął kwestię, że postanowienia umowy, zwłaszcza określające pojęcie „autoryzacja”, nie zostały sformułowane jednoznacznie i w sposób zrozumiały.

Z przedstawionych powodów Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji wyroku (art. 393¹³ § 1 k.p.c. oraz art. 108 § 2 w zw. z art. 393¹⁹ k.p.c.). Kasacja została rozpoznana – zgodnie z art. 3 ustawy z dnia 22 grudnia 2004 r. (Dz. U. Nr 13, poz. 93) – według przepisów dotychczasowych, ponieważ zaskarżony wyrok został wydany przed dniem 6 lutego 2005 r.